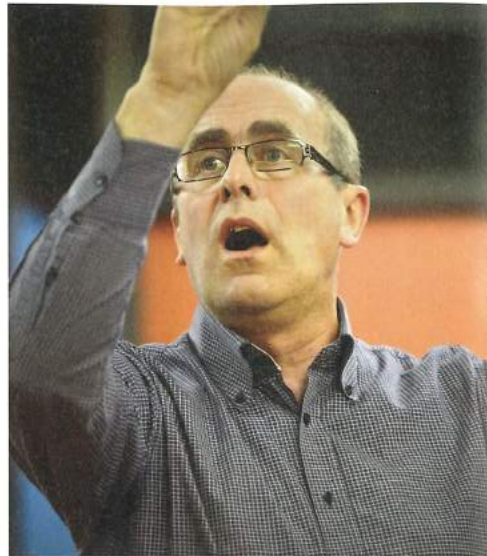


# Zingen met ouderen - hoe anders is dat?



Dirigent Johan Akerboom repeteert met het koor



Leo Rijkaart (foto Oscar van der Wijk)

**Speciale koren voor senioren zie je steeds vaker. Ze blijken een enorm succes – een gat in de markt. Waar ligt dat aan? De redactie ging op onderzoek uit.**

Leo Rijkaart, die 25 jaar lang oratoriumkoor Toonkunst Gouda dirigeerde, merkte bij de driejaarlijkse stemtests dat ouder wordende stemmen soms niet meer goed in het koor pasten. Maar er was geen alternatief. "Ja, er zijn de welbekende bejaardenkoren, maar die zingen heel ander repertoire dan de oratoria die de leden van het Goudse koor graag zongen." Daarom is een nieuw koor opgericht, als doorstroomkoor van Toonkunst Gouda, genaamd Toonkunst Plus Gouda. Het ging trouwens bij het 'gewone' Toonkunst uitdrukkelijk niet om de maximumleeftijd, daar werd geen grens gehanteerd zoals sommige andere koren wél doen. Het ging om de stemkwaliteit. Rijkaart werkt bij het Plus-koor op dezelfde manier en zingt nagenoeg hetzelfde repertoire.

Maar er zijn wél enkele verschillen: het Plus-koor repeteert overdag in

plaats van 's avonds. "En", zegt Rijkaart, "alles duurt iets langer met ouderen. Ik besteed meer tijd aan de opwarming van de stemmen en partijstudie. Soms stappen mensen over naar een lagere stemsoort als het bereik niet meer op hun stem zit. We hebben bijvoorbeeld vrij veel vrouwelijke tenoren. Sopranen zijn het kwetsbaarst, vooral als ze ouder zijn. De houding en spieren worden slapper. Lang hoog zingen wordt steeds lastiger. Dus kies ik repertoire waarin dat niet hoeft."

## Ouderdomskwaaltjes

"Wat ook vaak speelt bij oudere zangers", ervaart Rijkaart, "is dat het gehoor achteruitgaat. Nogal wat koorleden hebben een gehoorapparaat, waardoor ze moeilijker exact horen wat er gebeurt en ook moeilijker zelf intoneren. Intonatie is bij ieder koor een aandachtspunt, maar zeker bij de seniorenkoren. Mijn oplossing: ik laat ze zo lang mogelijk naast een zanger staan aan wie ze zich kunnen optrekken en die kan bijsturen. Als het echt niet meer gaat, dus te storend wordt, is het een reden om te stoppen."

## Niks aan de hand

Ibo van Ingen, oprichter en dirigent van drie popkoren voor senioren in Alphen aan den Rijn en Hazerswoude-Dorp, herkent al deze problemen helemaal niet. "Ik arrangeer alles zelf en kan het repertoire dus aanpassen aan wat mijn koorleden kunnen. Ik heb wel soms brommers [mensen die de juiste toonhoogte niet goed kunnen vinden en vaak in de laagte blijven hangen – red.], maar als je die verhuist naar 'n andere groep, komt het vaak goed. Of je hoort het niet vanwege de koorgrootte."

Ook Van Ingen werkt met 'zijn' senioren hetzelfde als met jongere zangers. Maar hij doet geen stemtest. "Ik wil niemand buitensluiten. Koor is ook iets sociaals: het is, vooral voor de senioren, belangrijk om onder de mensen te komen." Hij daagt zijn zangers graag uit: "Ik vraag ze alle tekst uit het hoofd te leren. Ze doen het allemaal, ook al is er soms eerst weerstand." Rijkaart vult aan: "Ik vind het heerlijk werken met ouderen, want je merkt dat ze tijd hebben om te studeren. Ze doen echt huiswerk."

In koren waar iedereen welkom is zoals bij Van Ingens popkoren, ligt het ambitieniveau soms wel ver uit elkaar. Is dat dan niet lastig? Hoe houd je iedereen gemotiveerd? "Doseren", is volgens Van Ingen de oplossing. "Niet te lang aan één stuk werken geeft afwisseling. Verder werk ik met voor- en nazingen, ook voor de sopranen, want ik kan goed falsetteren. Zo leren mensen sneller en ligt het repetitietempo hoger. Mijn koor De Alphense Goldies hangt onder de paraplu van de muziekschool en mijn insteek is dan ook dat ik de zangers wat wil leren. Ik vertel over hoe ik arrangeer, ik werk met polyfonie met vraag-antwoord, tegenstemmen en imitaties. En nóg een uitdaging is dat ik de arrangementen soms best lastig maak én dat ik niet dirigeer, maar vanachter de piano inzetten aangeef. Dat vraagt alertheid van de zangers."

## Verskil met 'gewone' koren

Veel 'gewone' koren profileren zich niet als seniorenkoor, maar zijn dat in feite wel. De zangers worden ouder en

vallen uiteindelijk weg. Vaak staat daar geen aanwas van jongere leden – van rond de 40 jaar – tegenover. Want die potentiële jongere leden ervaren een drempel bij een koor dat hoofdzakelijk uit 70-plussers bestaat. Als dat niet verandert en het ledenbestand niet verjongt, moet het koor ophouden te bestaan. Wat te doen?

Leo Rijkaart: "Mijn theorie is: als je voor de oudere zangers een nieuw koor opricht, bestaat het oorspronkelijke koor vanzelf uit jongere zangers, wat het toekomstbestendiger maakt. Als koren niks doen aan de ouderengroep, is dat niet handig voor de toekomst van het koor. Je moet het wel aandurven... Er rust een taboe op benoemen dat leeftijd een gevoelig onderwerp is. Dat gebeurt dus niet, laat staan dat ernaar gehandeld wordt met maatwerk. Jammer, want het kan een win-win worden. Iedereen blij!" Hij spreekt uit ervaring: "Het 'gewone' Toonkunstkoor werd door deze aanpak jonger. En het Plus-koor sprak een nieuwe doelgroep aan: gepensioneerden."

Dus zo bezien zijn koren voor ouderen een heel goed idee en juist ingegeven vanuit de behoeften van de zangers. Wat kan overkomen als leeftijdsdiscriminatie bij koren die een maximumleeftijd hanteren of als afservieren wanneer je niet meer door de stemtest komt, kan dus juist goed werken voor jongere én oudere zangers, die zo allebei beter aan hun trekken komen, omdat het koor en de aanpak beter aansluiten bij wat ze nodig hebben.

## Hetzelfde, maar toch heel anders

Dus hoewel Rijkaart en Van Ingen erg verschillen van mening of ouderen iets anders nodig hebben, mogelijk ingegeven door het verschil tussen oratoria en (vrijer te arrangeren) popmuziek, werken ze met hun oudere zangers feitelijk niet anders dan met jongere. De belangrijkste verschillen zijn dat ouderen graag overdag repeteren en dat alles iets meer tijd inneemt: stem opwarmen, repeteren enzovoort. Maar dat zijn slechts minieme details. Verder blijven de 50+-zangers graag net zo uitgedaagd worden.

Wat beide dirigenten nog wel benadrukken, is het sociale aspect van een seniorenkoor. Rijkaart: "Hier speelt sneller dat zangers of hun partners ziek worden of overlijden. Er is extra aandacht voor elkaar om elkaar te steunen in dat soort situaties." De wereld wordt snel kleiner als je ouder wordt, en door de repetities komen de koorleden nog buiten en ontmoeten ze nieuwe mensen die in een vergelijkbare situatie zitten. Rijkaart: "Voor veel zangers is koor het hoogtepunt van de week: gezelligheid, mooie muziek en geprikkeld worden om te presteren."



Toonkunst Plus Gouda (foto Tony Hardenberg)